ગુજરાત સ્ટેટ એલિજીબીલિટી ટેસ્ટ

વિષય : ઈતિહાસ

GSET અભ્યાસક્રમ

કોડ નંબર : ૦૮

ઈતિહાસના પ્રશ્નપત્રમાં ભારતીય ઈતિહાસનાં બધાં પાસાંનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, પ્રાગ્-ઈતિહાસ, પ્રાચીન ઈતિહાસ, મધ્યકાલીન ભારતીય ઈતિહાસ અને આધુનિક ઈતિહાસમાં રાજકીય આંદોલન અને સ્વાતંત્ર્યોત્તર ગાળાને સમાવી લેવામાં આવ્યો છે. અહીં ઐતિહાસિક પદ્ધતિ, સંશોધન પદ્ધતિ અને ઈતિહાસલેખનને સમાવવામાં આવ્યા છે. ભારતીય ઈતિહાસના વિષયો અને સીમાઓ વ્યાપક અને સંકુલ છે તેથી તેનું પદ્ધતિસર પૃથક્કરણ અને સંયોજન દશ એકમોમાં કરવામાં આવ્યું છે. એકમમાં દર્શાવવામાં આવ્યાં ન હોય પણ વિષયને વિશદરૂપે વ્યક્ત કરી શકાય તે માટે વિભાવો, વિચારો અને સંજ્ઞાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્યાર્થી અભ્યાસક્રમની તૈયારી યોગ્ય રીતે કરી શકે તેવો ઉપક્રમ અહીં રાખવામાં આવ્યો છે.

વિભાવો, વિચારો અને સંજ્ઞાઓ

ભારતવર્ષ	ખિલાફત
સભા અને સમિતિ	સુલક-એ-કુલ
વર્ણાશ્રમ	તુર્કાન-એ-ચકલધાની
વેદાંત	વતન
પુરુષાર્થો	બલુત
ઋણ	તકવી
સંસ્કારો	ઈકતા
યજ્ઞ	જઝિયા
ગણરાજ્ય	જકાત
જનપદ	મદદ-એ-માશ
કર્મનો સિદ્ધાંત	અમરામ્
દંડનીતિ/અર્થશાસ્ત્ર/સપ્તાંગ	રાયા-રખો
ધર્મવિજય	જંગમ/દશા
સ્તુપ/ચૈત્ય/વિહાર	મદરેશા/મકતબ
નગર/દ્રવિડ/વેસર	ચોથ/સરદેશમુખી
બોધિસત્વ/તીર્થંકર	સરાઈ
અલવારો/નયનારો	પોલિગરો
શ્રેણી	જાગીર/શરિયત
ભૂમિ-ચિદ્ર-વિદ્યાન-ન્યાય	દસ્તૂર
કર-ભોગ-ભાગ	મનસબ (દરજ્જો)
વિષ્ટિ	દેશમુખ
સ્ત્રીધન	નડુ/ઉર

પાળિયા	ઉલેમા
અગ્રકારો	ફરમાન
આઈન-એ-દશસાલાક	સત્યાગ્રહ
પરગણા	સ્વદેશી
શહના-એ-મંડી	પુનર્જીવનબાદ
મહાલવારી	કોમવાદ
હિંદ સ્વરાજ	પ્રાચ્યવિદ્યાવાદ
વેપારવાદ	પૂર્વના દેશોનું આપખુદ રાજ્યતંત્ર
આર્થિક રાષ્ટ્રવાદ	બિન-ઔદ્યોગિકરણ
ભારતીય નવજાગૃતિ	સહાયકારી સંધિ
આર્થિક શોષણ	મિશ્ર અર્થતંત્ર
સંસ્થાનવાદ	ભૂદાન
સર્વોપરિસત્તા	પંચશીલ
દ્વિમુખી પદ્ધતિ	મિશ્ર અર્થસત્તા
સમવાયવાદ	સમાજવાદ
ઉપયોગિતાવાદ	હિંદુ કાયદા-સંહિતા
ગાળણ (નિતારણ) નીતિ	ઐતિહાસિક પદ્ધતિઓ
આગેબઢો નીતિ	લખાણચોરી (તફડંચી)
ખાલસા નીતિ	ઈતિહાસમાં નીતિ અને સદાચાર લખાણ

એકમ-૧

સ્ત્રોતો માટે વાટાઘાટ : પુરાતત્વીય સ્ત્રોતો : ચોમેરશોદ, ઉત્ખનન, અભિલેખવિદ્યા અને સિક્કાશાસ્ત્ર. પુરાતત્વીય જગ્યાઓ (સ્થળો)નો કાળસમય. સાહિત્યિક સ્ત્રોતો : આદિવાસી સાહિત્ય : પ્રાથમિક અને દ્વૈતીયક(ગૌણ) : ધાર્મિક અને નિરપેક્ષ કાળનિર્ણયની સમસ્યા, પુરાણકથા, દંતકથા, વિગેરે. વિદેશીઓની નોંધો : ગ્રીક, ચીની અને આરેબિક.

ગોવાળો અને ખાદ્ય ઉત્પાદન : નવો પાષાણયુગ અને તામ્ર પાષાણયુગનો તબક્કો વસાહત, વહેંચણી, ઓજારો અને વિનિમયની (અદલાબદલી) પદ્ધતિઓ.

સિન્ધુ/હડપ્પા સંસ્કૃતિઃ ઉદ્ભવ, વિસ્તાર, મુખ્ય જગ્યાઓ(સ્થળો), વસાહત પદ્ધતિ, કસબમાં પારંગતતાનું જ્ઞાન, ધર્મ, સમાજ અને રાજ્યતંત્ર. સિન્ધુ સંસ્કૃતિનું પતન, આંતરિક અને વિદેશી વેપાર, ભારતનું પ્રથમ શહેરીકરણ.

વૈદિક અને ઉત્તર વૈદિક યુગો : આર્યોની ચર્ચાઓ, રાજકીય અને સામાજિક સંસ્થાઓ, રાજ્યનું માળખું અને રાજ્યના સિદ્ધાન્તો, વર્ણોનો ઉદય અને સામાજિક સ્તરીકરણ, ધાર્મિક અને તાત્ત્વિક વિચારધારાઓ. લોઢાનો યાંત્રિક ઉદ્યોગોનો પરિચય, દક્ષિણ ભારતના સ્મારકના મોટા પથ્થરો.

રાજ્યના વિસ્તૃતીકરણની પદ્ધતિ : મહાજનપદો, રાજાશાહી અને ગણતંત્રોના રાજ્યો, આર્થિક અને સામાજિક વિકાસ અને ઈ. સ. પૂર્વે ૬(છઠ્ઠી) સદીમાં બીજા શહેરીકરણનો ઉદ્ભવ; સ્થાપિત સંપ્રદાયોનો ઉદય-જૈન, બૌદ્ધ અને આજીવિકાઓ.

એકમ-૨

રાજ્યથી સામ્રાજ્ય સુધી : મગધનો ઉદય, એલેક્ઝાંડરનું ગ્રીક આક્રમણ અને તેનો પ્રભાવ, મૌર્યનો વિસ્તાર, મૌર્ય રાજ્યતંત્ર, સમાજ, અર્થતંત્ર, અશોકનો ધમ્મ અને તેનું સ્વરૂપ, મૌર્ય સામ્રાજ્યની પડતી અને વિઘાટન, મૌર્ય કલા અને સ્થાપત્ય, અશોકની રાજાજ્ઞાઓ : ભાષા અને લિપિ.

સામ્રાજ્યનું વિઘટન અને પ્રાદેશિક સત્તાઓનો ઉદ્ભવ : હિંદ-ગ્રીકો, શુંગો, સાતવાહનો, કુષાણો અને શક-ક્ષત્રપો, સંગમ સાહિત્ય, સંગમ સાહિત્યમાં દક્ષિણ ભારતના રાજ્યતંત્ર અને સમાજનું પ્રતિબિંબ. ઈ. સ. પૂર્વે ૨ થી ઈ. સ. ૩જી સદીનો વેપાર અને વાણિજ્ય, રોમન સાથેનો વેપાર, મહાયાન બૌદ્ધ ધર્મનો ઉદય, ખારવેલ અને જૈનધર્મ, ઉત્તર મૌર્યકાલીન કલા અને સ્થાપત્ય. ગાંધર્વ, મથુરા અને અમરાવતી શાખાઓ.

ગુપ્તો અને વાકાટકો : રાજ્ય તંત્ર અને સમાજ, કૃષિ અર્થવ્યવસ્થા, ભૂમિદાનના પટ્ટા, જમીન મહેસુલ,, જમીનના હક્કો, ગુપ્તવંશના સિક્કાઓ, મંદિર સ્થાપત્યની શરૂઆત, પૌરાણિક હિન્દુત્વની ઉત્પત્તિ, સંસ્કૃત સાહિત્ય અને ભાષાનો વિકાસ. વૈજ્ઞાનિક અને યાંત્રિક વિકાસ, ખગોળશાસ્ત્ર, ગણિતશાસ્ત્ર અને વૈદિકશાસ્ત્ર.

હર્ષ અને એનો સમય : વહીવટીતંત્ર અને ધર્મ.

આંધ્રપ્રદેશમાં સાલનકાયનો અને વિષ્ણુકુંડીનો.

એકમ-૩

પ્રાદેશિક રાજ્યોનો ઉદ્ભવ : દખ્ખનના રાજ્યો : ગંગો, કદમ્બો, પશ્ચિમ અને પૂર્વના ચાલુક્યો, રાષ્ટ્રકુટો, કલ્યાણના ચાલુક્યો, કાકતીઓ, હોયસલો અને યાદવો.

દક્ષિણ ભારતના રાજ્યો : પલ્લવો, ચેરાઓ, ચોલો અને પાંડયો.

પૂર્વ ભારતના રાજ્યો : બંગાળના પાલો અને સેનો, કામરૂપના વર્મનો, ઓડિસા(ઓરિસા)ના ભાઉમકરાઓ અને સોમવંશીઓ.

પશ્ચિમ ભારતના રાજ્યો : વલ્લભીના મૈત્રકો અને ગુજરાતના ચાલુક્યો.

ઉત્તર ભારતના રાજ્યો : ગુર્જર-પ્રતિહારો, કલચુરી-ચેદીઓ, ગઢવાલો અને પરમારો.

પ્રારંભિક મધ્યકાલીન ભારતનાં લક્ષણો : વહીવટીતંત્ર અને રાજકીય માળખું. કાયદેસરનું સગપણ.

કૃષિ અર્થવ્યવસ્થા : ભૂમિદાનના પટ્ટા, ઉત્પાદન સંબંધી બદલાવ, દરજ્જા પ્રમાણે જમીનના હક્કો અને કૃષિવર્ગ, જળસ્રોતો, કર વ્યવસ્થા, સિક્કાઓ અને ચલણની વ્યવસ્થા.

વેપાર અને શહેરીકરણ : વેપારની પદ્ધતિઓ અને શહેરી વસાહતો, બંદરો અને વેપારના માર્ગો, વેપારની ચીજો અને બદલાવ, વેપાર મંડળો, અગ્નિ-એશિયાની વસાહતો સાથેનો વેપાર.

બ્રાહ્મણ ધર્મોનો વિકાસ : વૈષ્ણવધર્મ અને શૈવધર્મ; મંદિરો, પ્રાદેશિક શાખાઓને આશ્રય; મંદિર સ્થાપત્ય અને પ્રાદેશિક પદ્ધતિઓ. દાન, તીર્થ અને ભક્તિ. તામિળ ભક્તિ આંદોલન-શંકરાચાર્ય, માધવ અને રામાનુજચાર્ય.

સમાજ : વર્ણ, જાતિ અને જ્ઞાતિઓનો ફેલાવો, સ્ત્રીનો દરજ્જો, જાતિ-લિંગ, લગ્ન અને મિલકતના (માલિકી) સંબંધો. સાર્વજનિક જીવનમાં સ્ત્રીઓ. આદિવાસી ખેડુતોનું સ્થાન અને તેમનો વર્ણમાં દરજ્જો. અસ્પૃશ્યતા.

શિક્ષણ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ : અગ્રહારો, મઠો અને મહાવિહારો શિક્ષણના કેન્દ્રોરૂપે. પ્રાદેશિક ભાષાઓનો વિકાસ.

પૂર્વ મધ્યકાલીન ભારતમાં રાજ્યની રચના સંબંધી ચર્ચાઓ :
(અ) સામંતી નમૂનો; (બ) કાંપવાળી (કુદરતી) નમૂનો અને (ક) સંકલિત નમૂનો.

આરબ સંપર્કો, ગઝનવીના વિજયો, અલ્બેરૂનીના લખાણો.

એકમ-૪

મધ્યકાલીન ભારતના ઈતિહાસના આધાર સ્ત્રોતો : પુરાતત્વીય, અભિલેખીય અને સિક્કાઓની સામગ્રીઓ. સ્મારકો અંગની સામગ્રી અને પુરાવાઓ; તવારીખો, સાહિત્યિક સ્ત્રોતો-ફારસી, સંસ્કૃત અને પ્રાદેશિક ભાષાઓનું સાહિત્ય, દફતરખાના, ફરમાનો, વહીઓ, પોથીઓ/અખબારાત. વિદેશી પ્રવાસીઓની નોંધો - ફારસી અને અરેબિક.

રાજકીય વિકાસ : દિલ્હી સલ્તનત-ઘોરીઓ, તુર્કો, ખિલજીઓ, તુઘલખો, સૈયદો અને લોદીઓ. દિલ્હી સલ્તનતનું પતન.

મુઘલ સામ્રાજ્યનો પાયો : બાબર, હુમાયુ અને સુરી, અકબરથી ઔરંગઝેબ સુધીનું વિસ્તૃતીકરણ અને સુદઢીકરણ. મુઘલ સામ્રાજ્યનું પતન.

પછીના મુઘલો અને મુઘલ સામ્રાજ્યનું વિઘટન.

વિજયનગર અને બહમની રાજ્ય - દખ્ખણના સ્લતનત; બીજાપુર, ગોલકોંડા, બીડર, બેરર અને અહમદનગર-ઉદય, વિસ્તાર અને વિઘટન. પૂર્વના ગંગો અને સૂર્યવંશી ગજપતિઓ.

મરાઠાઓનો ઉદય અને શિવાજીની સ્વરાજની સ્થાપના : પેશ્વાઓના શાસનકાળમાં તેનો વિસ્તાર; મુઘલ-મરાઠા સંબંધો, મરાઠાસંઘ. પતનનાં કારણો.

એકમ-૫

વહાવટીતંત્ર અને અર્થવ્યવસ્થા : સલ્તનતનું વહીવટીતંત્ર, રાજ્યનું સ્વરૂપ-દેવશાહી (ધર્મગુરૂઓ) અને ઈશ્વરકેન્દ્રી, કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અને સ્થાનિક વહીવટીતંત્ર. વારસાઈ હક્ક.

શેરશાહના વહીવટી સુધારા : મુઘલ વહીવટતંત્ર-કેન્દ્રીય, પ્રાંતીય અને સ્થાનિક : મનસબદારી અને જાગીરદારી પ્રથા.

દખ્ખણનું વહીવટીતંત્ર - વિજયનગર રાજ્ય અને રાજ્યતંત્ર, બહમની વહીવટીતંત્ર; મરાઠાઓનું વહીવટીતંત્ર-અષ્ટપ્રધાન.

દિલ્હી સલ્તનત અને મુઘલોની સરહદની નીતિઓ.

સલ્તનત અને મુઘલ સમયમાં આંતરરાજકીય સંબંધો.

કૃષિ ઉત્પાદન અને નહેર યોજના. ગ્રામીણ અર્થવ્યવસ્થા, કૃષિવર્ગ, ભૂમિદાન અને કૃષિ(ખેતી) માટે ધીરાણ, શહેરીકરણ અને પ્રજાકીય માળખું.

ઉદ્યોગો - સુતરાઉ કાપડ, હસ્ત ઉદ્યોગો, કૃષિ આધારિત ઉદ્યોગો, સંગઠન, કારખાનાઓ અને યંત્ર-ઉદ્યોગશાસ્ત્ર.(ટેકનોલોજી)

વેપાર અને વાણિજ્ય રાજ્યની નીતિઓ, આંતરિક અને બાહ્ય વેપાર : યુરોપીય વેપાર, વેપાર કેન્દ્રો અને બંદરો, વાહન વ્યવહાર અને સંદેશા વ્યવહાર.

હુંડી(નાણાંની સગવડો) અને વિમો, રાજકીય આવક-જાવક, ચલણ, ટંકશાળ પ્રથા; દુષ્કાળો અને ખેડૂતોના વિગ્રહો.

એકમ-૬

સમાજ અને સંસ્કૃતિ : સમાજનું સંગઠન અને સમાજનું માળખું.

સૂફીઓ અને તેમનાં પંથો, માન્યતાઓ અને કર્મકાંડ, અગ્રણી સૂફી સંતો, સામાજિક સમરસતા.

ભક્તિત ચળવળ - શૈવધર્મ, વૈષ્ણવધર્મ, શક્તિધર્મ.

મધ્યકાલીન સંતો - ઉત્તર અને દક્ષિણ--સામાજિક, રાજકીય અને ધાર્મિક જીવન પર તેમનો પ્રભાવ-મધ્યકાલીન સ્ત્રી સંતો.

શીખ ચળવળ-ગુરૂનાનક દેવ : તેમના ઉપદેશો અને વિધિવિધાન, આદિગ્રંથ, ખાલસા.

સામાજિક વર્ગીકરણ : શાસકવર્ગ, મુખ્ય દાર્મિક જૂથો, ઉલેમા, વેપારી અને વ્યવસાયી વર્ગો-રાજપૂત સમાજ.

ગ્રામીણ સમાજ : નાના સરદારો, ગ્રામીણ અમલદારો, ખેડૂતો અને ખેડૂત સિવાયના વર્ગો, કારીગરો.

સ્ત્રીઓની સ્થિતિ-જનાના પ્રથા-દેવદાસી પ્રથા.

શૈક્ષણિક વિકાસ, શૈક્ષણિક કેન્દ્રો અને અભ્યાસક્રમ, મદરેશા શિક્ષણ.

લલીત કલાઓ - ચિત્રકલાની મુખ્ય શાખાઓ-મુઘલ, રાજસ્થાની, પહાડી, ગઢવાલી, સંગીતનો વિકાસ.

કલા અને સ્થાપત્ય : હિન્દુ-ઈસ્લામિક સ્થાપત્ય, મુઘલ સ્થાપત્ય, પ્રાદેશિક શૈલીઓ.

હિન્દુ-અરેબિક સ્થાપત્ય, મુઘલ બગીચા, મરાઠા કિલ્લા, કબરો અને મંદિરો.

એકમ-૭

અર્વાચીન ભારતના ઈતિહાસના આધાર સાધનો : દફતરીય સામગ્રી, જીવન ચરિત્રો અને સંસ્મરણો, વૃત્તપત્રો, મૌખિક પૂરાવાઓ, સર્જનાત્મક સાહિત્ય અને ચિત્રકલા, સ્મારકો, સિક્કાઓ.

બ્રિટિશ સત્તાનો ઉદય : ૧૬મીથી ૧૮મી સદીમાં હિંદમાં યુરોપીય વેપારીઓ-પોર્ટુગીઝ, ડચ, ફ્રેન્ચ અને બ્રિટિશ.

હિંદમાં બ્રિટિશ આધિપત્યની સ્થાપના અને વિસ્તાર.

બંગાળ, અવધ, હેદ્રાબાદ,મૈસુર, કર્ણાટક અને પંજાબ જેવી મુખ્ય સત્તાઓ સાથે બ્રિટિશના સંબંધો.

૧૮૫૭નો બળવો, કારણો, સ્વરૂપ અને પ્રભાવ.

બ્રિટિશ કંપની અને તાજનો વહીવટ; ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીનો હિંદમાં કેન્દ્રીય અને પ્રાંતીય માળખાંકીય લિકાસ.

બ્રિટિશ નેજા હેઠળ સર્વોપરિસત્તા, સનદીસેવા, ન્યાયતંત્ર, પોલિસ અને લશ્કર. તાજના નેજા હેઠળ બ્રિટિશની કાર્યપદ્ધતિ(નીતિ) અને સર્વોપરિસત્તા.

સ્થાનિક શાસન.

બંધારણય ફેરફારો, ૧૯૦૯ થી ૧૯૩૫.

એકમ-૮

વસાહતોની અર્થવ્યવસ્થા : વેપારનાં કદ અને દિશામાં પરિવર્તન.

કૃષિનું વિસ્તરણ અને વ્યવસાયીકરણ, જમીન હક્કો, જમીન માલિકી અંગેની સમજૂતીઓ, ગ્રામિણ દેવાદારી, ભૂમિહીન મજૂરો, સિંચાઈ અને નહેરની બાંધકામ પદ્ધતિ.

ઉદ્યોગોની પડતી-કારીગરોની સામાજિક-આર્થિક પરિસ્થિતિઓમાં પરિવર્તન, બીન-શહેરીકરણ, આર્થિક શોષણ, વિશ્વયુદ્ધો અને અર્થવ્યવસ્થા.

બ્રિટિશ ઉદ્યોગ નીતિ; મુખ્ય આધુનિક ઉદ્યોગો, કારખાના અંગેના કાયદાઓનું સ્વરૂપ, કામદારો અને મજૂર સંગઠનની ચળવળો.

નાણાનીતિ, બેંકીંગ, ચલણી નાણું અને વિનિમય દર, રેલ્વે અને માર્ગ વાહનવ્યવહાર, સંદેશાવ્યવહારર-પોસ્ટ અને ટેલીગ્રાફ.

નવા શહેરી કેન્દ્રોનો વિકાસ; નગર આયોજનની અને સ્થાપત્યના નૂતન લક્ષણો. શહેરી સમાજ અને શહેરી સમસ્યાઓ.

દુકાળ અને રોગચાળો અને સરકારની નીતિ.

આદિવાસી અને ખેડૂત ચળવળો.

પરિવર્તનની દિશામાં ભારતીય સમાજ : ખ્રિસ્તી સમાજ સાથેનો સંપર્ક-મિશનો અને મિશનરીઓ; હિન્દના સામાજિક અને આર્થિક વ્યવહારો અને ધાર્મિક માન્યતાઓની સમીક્ષા; શૈક્ષણિક અને ઈતર પ્રવૃત્તિઓ.

નૂતન શિક્ષણ-સરકારી નીતિ, તેનાં સ્તર અને સામગ્રી, અંગ્રજી ભાષા, વિજ્ઞાનનો વિકાસ, યંત્ર ઉદ્યોગશાસ્ત્ર, સાર્વજનિક આરોગ્ય અને દવાઓ-આધુનિકીકરણ તરફ.

ભારતીય નવજાગૃતિ - સામાજિક-ધાર્મિક સુધારા, મધ્યમવર્ગનો ઉદય; જ્ઞાતિજૂથો અને જ્ઞાતિઓમા આવન-જાવન.

સ્ત્રીઓનો પ્રશ્ન : રાષ્ટ્રવાદી વિચાર, મહિલા સંસ્થાઓ, મહિલા સંબંધી બ્રિટિશ કાયદા, લિંગસંબંધી ઓળખ અને બંધારણીય દરજ્જો.

મુદ્રણાલયો - પત્રકાર પ્રવૃત્તિ અને લોકમત.

ભારતીય ભાષાઓ અને સાહિત્ય સ્વરૂપોનું આધુનિકીકરણ - સંગીત, ચિત્રકલા અને નાટ્યકલા પ્રતિ પુનઃઅભિમુખતા.

એકમ-૯

ભારતીય રાષ્ટ્રવાદનો ઉદય : રાષ્ટ્રવાદના સામાજિક અને આર્થિક આધારો.

ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસનો જન્મ : ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની વિચારધારાઓ ને કાર્યક્રમો, ૧૮૮૫ થી ૧૯૨૦ : પહેલાના રાષ્ટ્રવાદીઓ અને ક્રાન્તિકારો.

સ્વદેશી અને સ્વરાજ.

ગાંધીવાદી લોકઆંદોલનો; સુભાષચન્દ્ર બોઝ અને આઈ એન એ(INA); રાષ્ટ્રીય ચળવળમાં મધ્યમ વર્ગનો ફાળો, રાષ્ટ્રીય ચળવળમાં સ્ત્રીઓની ભાગીદારી.

જહાલવાદી રાજકરણ. (ડાબેરી રાજકારણ).

દલિત વર્ગોની ચળવળ.

કોમવાદી રાજકરણ; મુસ્લીમ સંઘ અને પાકિસ્તાનનો ઉદ્ભવ.

આઝાદી તરફ પ્રયાણ અને ભાગલા.

સ્વાતંત્ર્યોત્તર ભારત : ભાગલા પછીના પડકારો; હિન્દના દેશીરાજ્યોનું એકીકરણ; કાશ્મીર, હૈદ્રાબાદ અને જૂનાગઢ.

બી. આર. આંબેડકર-ભારતના બંધારણનું ઘડતર અને તેના લક્ષણો. અમલદારશાહીનું માળખું.

નવી શિક્ષણ નીતિ.

આર્થિક નીતિઓ અને આયોજન પ્રક્રિયા; આદિવાસીઓનો વિકાસ, સ્થળાંતર અને સમસ્યાઓ.

રાજ્યોની ભાષાવાર પુનઃરચના - કેન્દ્રીય-રાજકીય સંબંધો.

વિદેશનીતિનો પ્રારંભ - પંચશીલ, ભારતીય રાજ્યકરણનાં પરિમાણો, કટોકટી; ઉદારતાવાદ, ખાનગીકરણ અને વૈશ્વિકીકરણ(Globalisation) અને ભારતીય અર્થતંત્ર.

એકમ-૧૦

ઐતિહાસિક રીત, સંશોધન, પદ્ધતિ અને ઈતિહાસલેખન :

ઈતિહાસનું કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ.

ઈતિહાસમાં વસ્તુલક્ષિતા અને પૂર્વગ્રહો.

પ્રાયોગિક વિશ્લેષણ, ઈતિહાસમાં વિવેચન, સંયોગીકરણ અને નિદર્શન.

ઈતિહાસ અને તેના સહાયક શાસ્ત્રો.

ઈતિહાસ વિજ્ઞાન, કલા(Arts) અથવા સામાજિક વિજ્ઞાન.

ઈતિહાસમાં કારણવાદ અને કલ્પનાશક્તિ.

પ્રાદેશિક ઈતિહાસનું મહત્વ.

ભારતીય ઈતિહાસનાં વર્તમાન પ્રવાહો.

સંશોધન પદ્ધતિ.

ઈતિહાસમાં અનુમાન.

સૂચિત સંશોધન ક્ષેત્ર.

આધાર સાધનો - ડેટા સંગ્રહ(સંચય), મુખ્ય/દ્વૈતીયક(ગૌણ), મૂળ અને સંક્રમણ આધાર સાધનો.

ઐતિહાસિક સંશોધનના પ્રવાહો.

વર્તમાન ભારતીય ઈતિહાસલેખન.

ઈતિહાસકારમાં વિષયની પસંદગી.

નોંધો, સંદર્ભો, પાદટીપો અને સૂચિ.

મહાનિબંધ અને સોંપણીના લખાણો.

ઈતિહાસ લેખનમાં લખાણચોરી, બૌદ્ધિક અપ્રામાણિકતા.

ઈતિહાસલેખનમાં શરૂઆતનાં ઐતિહાસિક લખાણો - ગ્રીક, રોમન અને ચર્ચ લેખનપદ્ધતિ.

નવજાગૃતિની ઈતિહાસના લખાણોપર અસર.

ઐતિહાસિક લખાણોમાં નકારાત્મક અને સકારાત્મક વિચારકોનું જુથ.

બર્લિનક્રાન્તિની ઘટનાના લખાણો - વોન રાન્કે.

ઈતિહાસમાં માર્કસવાદી તત્ત્વજ્ઞાન - વૈજ્ઞાનિક સામગ્રીવાદ.

ઈતિહાસમાં પુનરાવર્તનની માન્યતા - ઓસવલ્ડ સ્પેનગ્લર.

ઈતિહાસમાં પડકારો અને પ્રતિભાવ - આર્નોલ્ડ જોસેફ ટોયન્બી.

ઈતિહાસમાં અનુ-આધુનિકવાદ.

=== X ===